A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA

«POLITIKAI GAZDASÁGTAN»

SZAKOSÍTOTT TANFOLYAMA SZÁMÁRA

PROGRAM
ÉS IRODALOMJEGYZÉK

I. ÉVFOLYAM

SZIKRA

1955—1956

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA

«POLITIKAI GAZDASÁGTAN»

SZAKOSÍTOTT TANFOLYAMA SZÁMÁRA

PROGRAM
ÉS IRODALOMJEGYZÉK

I. ÉVFOLYAM

SZIKRA

BUDAPEST 1955—1956

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozata az iskolánkívüli pártoktatás rendszerének megváltoztatásáról, az 1955/56-os tanévtől előírja a politikai gazdaságtan oktatásának kibővítését. A párt-, állami, gazdasági és tömegszervezeti funkcionáriusok zöme kell hogy elsajátítsa a marxista politikai gazdaságtan alapjait, rövid időn belül szert kell tegyen a legszükségesebb közgazdasági ismeretekre. Ennek a feladatnak a végrehajtását nagymértékben elősegíti a Politikai Gazdaságtan Tankönyv megjelenése, és lehetővé teszi az a körülmény, hogy az elmúlt években megfelelő számú — a marxista politikai gazdaságtan alapjait jól ismerő — propagandistát képeztünk ki az állami és a pártoktatás keretében.

A Központi Vezetőség határozatának értelmében az elmúlt évek »önálló tanulása« helyett »szakosított tanfolyamokat« szervezünk. A szakosított tanfolyamokat — így a politikai gazdaságtan tanfolyamot is — olyan hallgatók számára szervezzük, akik megfelelő marxista-leninista előképzettséggel rendelkeznek. A politikai gazdaságtan szakosított tanfolyam 3 éves. A tanfolyam részvevői a tanulmányi idő első felében a kapitalizmus politikai gazdaságtanát, második felében a kapitalizmusból a szocializmusba való átmeneti időszak, valamint a szocializmus politikai gazdaságtanát tanulmányozzák. Az 1955—1956-os oktatási évben a 2. és a 3. évfolyam hallgatói a tervezettől eltérő program alapján tanulnak. Ezeknek az évfolyamoknak a hallgatói ugyanis a megelőző oktatási években kezdték el a politikai gazdaságtan tanulását.

Az 1955—1956-os oktatási évtől kezdve a politikai gazdaságtani oktatás alapja a Politikai Gazdaságtan Tankönyv. A tankönyv egyes fejezetei mellett (az egyes témakörökhöz) a marxizmus-leninizmus klasszikusainak műveiből adunk meg kötelező irodalmat. Külön füzetben kiadjuk a szocializmus előtti termelési módok magyar vonatkozású (gazdaságtörténeti) illusztráció-

ját, valamint három összefüggő tananyagot az átmeneti időszak kérdéseiről hazánkban: »A kapitalizmus és a szocializmus közti átmeneti időszak fő vonásai hazánkban; Hazánk szocialista iparosítása; A mezőgazdaság szocialista átszervezésének és fejlődésének kérdései hazánkban«.

A szakosított tanfolyamon a politikai gazdaságtan tanulmányozásának alapja az önálló tanulás. Az útmutató az egyes témák megtanulásához heti 20—25 oldal irodalmat irányoz elő. A konferenciákra való felkészülés, a bonyolult, gazdag anyag alapos elsajátítása elmélyült, rendszeres munkát igényel mind a propagandistáktól, mind a hallgatóktól. Eredményt csak akkor lehet elérni, ha a tankönyv előirányzott fejezeteit, a klasszikus műveket és a magyar segédanyagokat a rendelkezésre álló 3—4 hét alatt folyamatosan dolgozzák fel az elvtársak.

Az egyes témákból 3—4 hetenként konferenciák lesznek. A konferenciákra való felkészülést és a konferenciák levezetését hivatott elősegíteni a program és az irodalom. A program az egyes témák, témakörök tanulmányozásához ad vezérfonalat, tartalmazza a téma legfontosabb kérdéseit, nem lehet feladata azonban az egyes kérdések összefüggéseinek feltárása. A program több helyen olyan problémákat is tartalmaz, amelyekre a hallgatók a kötelező irodalomban közvetlen feleletet nem kapnak, de a tanultakat összegezve és átgondolva önállóan is megoldhatják. A program tehát a felkészülést, a tanulást segíti elő és nem a konferenciavezetés vázlatát adja.

Külön felhívjuk a hallgató elvtársak figyelmét arra, hogy a megadott kötelező irodalom a propagandisták kötelező irodalma. Csillaggal (*) jelöltük meg azokat az irodalmakat, amelyek a hallgatók számára *nem kötelezőek.*

Az önálló tanulást segítik elő az előadások, valamint az egyéni és csoportos konzultációk az egyes témákból, amelyeket a pártszervezetek tartanak.

Az egyes témák végén található kérdések a konferenciavezetést kívánják megkönnyíteni, mert e kérdések köré csoportosítva tárgyalhatják meg az egyes témák bonyolultabb, fontosabb problémáit.

A konferenciák feladata kettős: egyrészt szükséges, hogy hozzájáruljon az adott téma fő problémáinak, fontos összefüggéseinek, aktuális vonatkozásainak alapos megértéséhez, másrészt

biztosítania kell a hallgatók felkészültségének ellenőrzését, hogy ilymódon tartalmi és módszertani segítséget nyújtson a politikai gazdaságtan eredményes tanulásához.

Csak mindezeknek az eszközöknek és módszereknek együttes alkalmazása eredményezheti a politikai gazdaságtan magas színvonalú elsajátítását. A politikai gazdaságtan alapos elsajátítása fontos eszköz a párttagok marxista-leninista világnézetének kialakításában, alapot ad a párt politikája, különösképpen a párt gazdaságpolitikája elméleti alapjainak megértéséhez, felvértezi az elvtársakat a párt célkitűzéseinek megvalósításáért folytatott harcban.

A KONFERENCIÁK IDŐBEOSZTÁSA

	Tárgya	A konferencia időpontja	
		propagandista	hallgatói
Első	A politikai gazdaságtan tárgya	1955 okt. 31–nov. 5.	nov. 8—12.
Második	A kapitalizmus előtti termelési módok	nov. 21—26.	nov. 28—dec. 3.
Harmadik	Árutermelés. Áru és pénz	dec. 12—17.	dec. 19—24.
Negyedik	Az egyszerű tőkés kooperáció és a manufaktúra. A kapitalizmus gépi időszaka	1956 jan. 2—7.	jan. 9—14.
Ötödik	A tőke és az értéktöbblet. A kapitalizmus gazdasági alaptörvénye	jan. 23—28.	jan. 30—febr. 4.
Hatodik	A munkabér	febr. 13—18.	febr. 20—25.
Hetedik	A tőkefelhalmozás és a proletariátus elnyomorodása	márc. 6—11.	márc. 13—18.
Nyolcadik	A tőke körforgása és megtérülése	márc. 27—ápr. 1.	ápr. 3—8.
Kilencedik	Az átlagprofit és a termelési ár. A kereskedelem, a hitel és a pénzforgalom a kapitalizmusban	ápr. 17—22.	ápr. 24—29.
Tizedik	A földjáradék. Az agrárviszonyok a kapitalizmusban	máj. 8—13.	máj. 15—20.

A POLITIKAI GAZDASÁGTAN TÁRGYA.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

I.

1. Az anyagi javak termelése a társadalom életének alapja. A termelési folyamat tényezői: az emberi munka, a munka tárgya és a munka eszköze. Termelőeszközök és munkaerő.

2. A társadalmi termelés két oldala: a termelőerők és a termelési viszonyok. A termelési mód. A termelési viszonyok és a termelőerők jellege közötti kötelező összhang törvénye. A termelőerők és a termelési viszonyok kölcsönhatása. A termelési viszonyok szerepe a termelőerők fejlődésében. A termelés, az alap és a felépítmény, valamint ezek kölcsönös kapcsolata. Az osztályok és az osztályharc. A termelési módok forradalmi megváltozása.

3. A társadalmi fejlődés gazdasági törvényei. A gazdasági törvények és a természeti törvények közötti különbségek. Általános érvényű és sajátszerű gazdasági törvények. A gazdasági törvények objektív jellege. A gazdasági törvények megismerésének és felhasználásának lehetősége. A gazdasági törvények szubjektív-idealista felfogásának és fetisizálásának bírálata.

4. A politikai gazdaságtan tárgyának marxista-leninista meghatározása. A politikai gazdaságtan — történelmi tudomány. A politikai gazdaságtan módszere: a dialektikus materializmus módszere. A politikai gazdaságtan pártossága és osztályjellege.

5. A politikai gazdaságtan jelentősége a proletariátus osztályharca, a kommunista társadalom felépítése szempontjából.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. Bevezetés. 7—15. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. Előszó az első kiadáshoz, 5. fejezet 1. pont. 9—13. és 191—200. old.; *vagy* Szikra 1955. 11—15. és 170—178. old.*

Engels. Anti-Dühring. Szikra 1948. Második rész. I. fejezet. 139—150. old.; *vagy* Szikra 1950. 150—162. old.**

Lenin. Recenzió A. Bogdanov könyvéről. (*Lenin* Művei. 4. köt. Szikra 1953. 38—47. old.)**

Sztálin. A dialektikus és a történelmi materializmusról. 3. A történelmi materializmus. (*Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 648—664. old.; *vagy* Szikra 1951. 684—700. old.; *vagy* Szikra 1953. 655—671. old.)

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 85—86. szám. Szikra 1953. 1. A gazdasági törvények jellegének kérdése a szocializmusban., Válasz Alekszandr Iljics Notkin elvtársnak. Az első ponthoz., L. D. Jarosenko elvtárs hibáiról. II. 1. pont. 5—13., 49—51. és 69—73. old.

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra. 1949. Utószó a második kiadáshoz. 14—22. old.; *vagy* Szikra 1955. 16—23. old.

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 85—86. szám. Szikra 1953. Válasz A. V. Szanyina és V. G. Venzser elvtársaknak. 1. A szocializmus gazdasági törvényei jellegének kérdése, 83—85. old.

A konferencia fő kérdései:

1. A marxizmus-leninizmus tanítása a társadalom fejlődéséről. Alapfogalmak.
2. A gazdasági törvények fogalma és objektív jellege.
3. A politikai gazdaságtan tárgyának marxista-leninista meghatározása.

---

* A hallgatók számára *Marx.* A tőke. 1. köt. »Előszó az első kiadáshoz« nem kötelező irodalom.

** Ez az irodalom a hallgatók számára nem kötelező.

A KAPITALIZMUS ELŐTTI TERMELÉSI MÓDOK.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

I.

1. Az ősközösségi termelési mód keletkezése. A munka szerepe az emberi társadalom kialakulásában. A beszéd jelentősége az emberi társadalom fejlődésében.

2. Az ősközösségi társadalom termelőerői. A munkaeszközök és a munkában való jártasság fejlődése. A tűz felfedezése. Az ősközösségi termelési mód termelőerői fejlődésének általános képe.

3. Az ősközösségi társadalom termelési viszonyai. A termelőeszközök közösségi tulajdona. A kollektív munka szükségessége. Természetes munkamegosztás — egyszerű kooperáció. Az ősközösségi rend osztálynélküli és kizsákmányolástól mentes társadalom. A termékek egyenlő elosztása. A nemzetségi rend. Az ősközösségi rend gazdasági alaptörvénye.

4. Az ősközösségi rend felbomlása. Az első nagy társadalmi munkamegosztás; a pásztortörzsek kialakulása. A csere, a magántulajdon és a vagyoni egyenlőtlenség kialakulása. A nemzetségi rend bomlása. A faluközösség létrejötte. A termelőerők fejlődése és a többletmunka, valamint a többlettermék létrejötte. A többlettermék elsajátításának lehetősége. Az osztályok keletkezése.

II.

1. A rabszolgatartó rend kialakulása. A termelőerők további fejlődése — a rabszolgatartó rend létrejöttének alapja. A patriarchális rabszolgaság. A földművelés, az állattenyésztés és a kézművesség fejlődése. A második nagy társadalmi munkamegosztás.

Az árutermelés, valamint a csere kialakulása és fejlődése.

A városok kialakulása; a város különválása a falutól. A harmadik nagy munkamegosztás: a kereskedők rétegének kialakulása. Az uzsorások megjelenése. A rabszolgatartó társadalom alapvető osztályai: a rabszolgák és a rabszolgatartók. Az állam kialakulása. A rabszolgatartó állam.

2. A rabszolgatartó rend termelési viszonyai. A rabszolgatartó termelési viszonyok alapja: a termelőeszközök és a termelésben dolgozó rabszolgák rabszolgatartó tulajdona. A rabszolgák helyzete a termelésben és a társadalomban. A rabszolgaszerző háborúk. A rabszolgamunka egyszerű kooperációja. Nagy kézműves műhelyek és földbirtokok. A város és a falu, a szellemi és a fizikai munka közötti ellentét létrejötte. A rabszolgatartó rend gazdasági alaptörvénye.

3. A rabszolgatartó rend pusztulása. A csere további fejlődése. A rabszolgatartó termelési mód ellentmondásainak kiéleződése. A rabszolgatartók élősdiségének fokozódása. A fő termelőerőnek — a rabszolgának a pusztulása. A rabszolgaszerzés lehetőségének megszűnése. A rabszolgamunkán alapuló nagyüzemi termelés hanyatlása. Osztályharc a rabszolgatartó társadalomban. A rabszolgafelkelések.

III.

1. A hűbériség keletkezése. A feudális földtulajdon és a hűbérurak osztályainak kialakulása. A parasztok jobbágysorba taszítása. A feudalizmus létrejötte Magyarországon.

2. A hűbéri társadalom termelési viszonyai. A hűbéri termelési viszonyok alapja: a hűbérúr földtulajdona és a jobbágyparaszt fölötti nem teljes tulajdonjoga. A jobbágyok feudális kizsákmányolása. A feudális földjáradék három formája: munkajáradék, termékjáradék és pénzjáradék. A feudalizmus gazdasági alaptörvénye.

3. A hűbéri társadalom termelőerőinek fejlődése. Új termelési ágak a mezőgazdaságban. A kézműves mesterségek specializálódása. A középkori város. A kézműves céhek. A kereskedőtestületek. A hűbéri társadalom alapvető osztályai: a jobbágyok és a földesurak. A hűbéri hierarchia. A feudális állam.

4. A hűbéri rend bukása. A tőkés termelés megszületése

a hűbéri rend méhében. Az egyszerű árutermelés fejlődése, az árutermelők rétegeződése. A nemzeti piac kialakulása. A kereskedelmi tőke szerepe a tőkés termelési mód kialakulásában. Az eredeti tőkefelhalmozás. A parasztok földjének erőszakos elvétele: a gazdagság felhalmozása. Az eredeti tőkefelhalmozás sajátosságai Magyarországon. A jobbágyparasztok felkelései. A burzsoá forradalmak.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. I., II. és III. fejezet. 17—73. old.

Engels. A munka szerepe a majom emberréválásában. (*Engels.* A természet dialektikája. Szikra 1952. 180—193. old.; *vagy Marx—Engels.* Válogatott művek. II. köt. Szikra 1949. 74—86. old.)

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 24. fejezet. 771—825. old.; *vagy* Szikra 1955. 660—706. old.

Engels. A család, a magántulajdon és az állam eredete. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 42—44. szám. Szikra 1949. I. és IX. fejezet. 25—31. és 161—182. old.; *vagy Marx—Engels.* Válogatott művek. II. köt. Szikra 1949. 181—186. és 303—323. old.

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 85—86. szám. Szikra 1953. L. D. Jarosenkó elvtárs hibáiról. I. pont. 58—69. old.

A konferencia fő kérdései:

1. A termelőerők és a termelési viszonyok jellege közötti kötelező összhang törvénye és ennek érvényesülése a kapitalizmus előtti termelési módokban.

2. A kapitalizmus előtti termelési módok gazdasági alaptörvényei.

3. A tőkés termelési mód kialakulása.

ÁRUTERMELÉS. ÁRU ÉS PÉNZ.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. Az árutermelés mint a kapitalizmus keletkezésének kiindulópontja és a kapitalizmus általános vonása. A tőkés termelés — az árutermelés legmagasabb formája. Az egyszerű árutermelés és a tőkés árutermelés típusazonossága és különbözősége.

2. Az áru és tulajdonságai. Az áru kettős jellege. Az áru használati értéke és csereértéke. Az érték. Az áruban testet öltött munka kettős jellege. A konkrét munka és az elvont munka. A magánmunka és a társadalmi munka közötti ellentmondás.

Az egyszerű és a bonyolult munka. Az áru értékének nagysága. A társadalmilag szükséges munkaidő.

3. Az értékformák fejlődése. Az egyszerű értékforma; a teljes vagy kifejlett értékforma; az általános értékforma és a pénzforma. A pénz lényege. A pénz funkciói. A pénz mint értékmérő. Az ár. Az árak mércéje. A pénz mint forgalmi eszköz. Az érme. Az áruforgalomhoz szükséges pénz mennyisége. A pénz mint felhalmozási vagy kincsképző eszköz. A pénz mint fizetési eszköz. A világpénz.

Az arany és a papírpénz. A papírpénz forgalom törvénye. Az infláció hatása a nemzetgazdaságra és a dolgozókra.

4. Az értéktörvény mint az árutermelés gazdasági törvénye. A konkurrencia és a termelési anarchia gazdasági törvénye. Az értéktörvény spontán szabályozó szerepe. Az értéktörvény szerepe az árugazdaság termelőerőinek fejlődésében és a tőkés viszonyok létrejöttében és kifejlődésében. Az árufetisizmus.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. IV. fejezet, 74—90. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 1. fejezet 1., 2. pont, 43—55. old.; *vagy* Szikra 1955. 43—54. old.

Engels. Kivonat a »Tőke« első kötetének I—IV. szakaszából. (*Marx—Engels.* A »Tőke« első kötetéről. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 64—66. szám. Szikra 1950. 45—56. old.)

Engels. Értéktörvény és profitráta. Részlet. (Marx, A tőke, 3. köt. Szikra 1951. 31—41. old.)*

Lenin. A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. Szikra 1949. II. fejezet XIII. pont. 163—178. old.

Lenin. Marx Károly. Az érték. (*Lenin* Művei 21. köt. Szikra 1951. 48—50. old.; *vagy Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 20—22. old.)

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 85—86. szám. Szikra 1953. Válasz Alekszandr Iljics Notkin elvtársnak. A harmadik ponthoz. 52—54. old.

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 1. fejezet. 3. pont. 56—81. old.; *vagy* Szikra 1955. 54—75. old.

Engels. Anti-Dühring. Szikra 1948. Második rész. V—VI. fejezet. 175—191. old.; *vagy* Szikra 1950. 189—207. old.

A konferencia fő kérdései:

1. Az árutermelés, mint a kapitalizmus keletkezésének kiindulópontja és általános vonása.

2. Az áru tulajdonságai; a munka kettős jellege.

3. A pénz lényege és funkciói.

* **Ez az irodalom a hallgatók számára nem kötelező.**

AZ EGYSZERŰ TŐKÉS KOOPERÁCIÓ ÉS A MANUFAKTÚRA, A KAPITALIZMUS GÉPI IDŐSZAKA.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

I.

1. Az egyszerű tőkés kooperáció. A kooperáció gazdasági előnyei — a munka új társadalmi termelőerői.

2. A kapitalizmus manufaktúra időszaka. A manufaktúra létrejöttének útjai; a manufaktúra formái. A munkamegosztás a manufaktúrában és a munka termelékenységének fokozódása. A manufaktúra hatása a munkásra.

A tőkés házimunka — mint a manufaktúra függvénye. A manufaktúra történelmi szerepe. A parasztság felbomlása. Az áttérés a robotgazdaságról a tőkés gazdaságra. A piacra termelő mezőgazdaság kialakulása A parasztság differenciálódása. A belső piac kialakulása a tőkés ipar számára.

II.

1. Az áttérés a manufaktúráról a gépi iparra. A gép és szerepe. Az ipari forradalom. Az ipari forradalom Angliában és a többi fő kapitalista országokban. A nagyipar kifejlődése Magyarországon. A tőkés iparosítás. A tőkés iparosítás sajátosságai és forrásai. A tőkés iparosítás különböző útjai. A városok és ipari központok fejlődése. A proletariátus osztályának kialakulása.

2. A kapitalista gyár. A gép mint a bérmunkás tőkés kizsákmányolásának eszköze. A géprendszer. A kapitalista munkafegyelem. A gépek alkalmazásának ellentmondásai a kapitalizmusban. A fizikai és a szellemi munka közti ellentét elmélyülése. A bérmunkások és a tőkések közötti osztályharc. A

nagyipar és a mezőgazdaság. A város és a falu közötti ellentét elmélyülése.

3. A munka és a termelés tőkés társadalmasítása. A gépek alkalmazásának határai a kapitalizmusban. A gépi nagyipar fejlődése és a tőkés termelési mód valamennyi ellentmondásának kiéleződése.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. V. és VI. fejezet. 90—114. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 12. fejezet 1., 2. és 3. pont., 13. fejezet 1. és 4. pont. 363—379., 399—415. és 452—461. old.; *vagy* Szikra 1955. 315—329., 346—360. és 391—398. old.*

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 13. fejezet 3. és 5. pont. 425—451. és 462—473. old.; *vagy* Szikra 1955. 367—390. és 399—408. old.

Lenin. A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. Szikra 1949. VII. fejezet XII. pont. 536—545. old.

A konferencia fő kérdései:

1. A tőkés kooperáció és a manufaktúra lényege és szerepük.
2. Az ipari forradalom. A tőkés iparosítás útjai.
3. A gépek alkalmazása a kapitalizmusban.

* A hallgatók számára *Marx.* A tőke. 1. köt. 12. fejezet 1., 2. és 3. pont nem kötelező irodalom.

A TŐKE ÉS AZ ÉRTÉKTÖBBLET. A KAPITALIZMUS GAZDASÁGI ALAPTÖRVÉNYE.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. A tőkés rend termelési viszonyainak alapja — a termelőeszközök tőkés tulajdona. A pénz átalakulása tőkévé. A tőke általános képlete. A tőke általános képletének ellentmondásai. A munkaerő mint áru. A munkaerő áruértéke és használati értéke.

2. Az értéktöbblet termelésének folyamata. A tőkés termelési folyamat kettős jellege. Az új érték. A szükséges és többletmunkaidő. Szükséges és többletmunka. Az értéktöbblet. Többletmunka — az értéktöbblet forrása.

Az értéktöbblet törvénye — a kapitalizmus gazdasági alaptörvénye. A tőkés termelés célja. A bérmunka rendszere mint a bérrabszolgaság rendszere. Az értéktöbbletről szóló tanítás a marxi gazdasági elmélet sarkköve.

3. A tőke mint társadalmi termelési viszony. A tőke lényege. Az állandó és a változó tőke.

A tőkés kizsákmányolás sajátosságai a rabszolgatartó és a hűbéri kizsákmányoláshoz viszonyítva. Az értéktöbbletráta. A kizsákmányolás fokozásának két módja. Az abszolút és a relatív értéktöbblet termelése. A munkanap. A munkanap fizikai és morális határa. A munkásosztály harca a munkanap megrövidítéséért. A magyar munkásosztály harca a 8 órás munkanapért.

A külön értéktöbblet. A külön értéktöbblet szerepe a kapitalizmus termelőerőinek fejlődésében.

4. A tőkés társadalom osztályszerkezete. A burzsoázia, a proletariátus és a parasztság. A burzsoá állam szerepe a dolgozó tömegek kizsákmányolásában, elnyomásában. A »tiszta demokráciáról« és a burzsoá »szabadságról« szóló nézetek bírá-

lata. A burzsoá állam lényege: a burzsoázia diktatúrája. A proletariátus történelmi hivatása.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955, VII. fejezet, 114—131. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 4. fejezet 3. pont., 5 fejezet 2. pont., 6. fejezet. és 8. fejezet 1. és 2. pont. 180—190., 201—226. és 246—260. old.; *vagy* Szikra 1955. 160—169., 178—200. és 216—228. old.*

Lenin. Marx Károly. Az értéktöbblet. (*Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 50—52. old.; *vagy Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 23—25. old.)

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 85—86. szám. Szikra 1953. 7. A jelenkori kapitalizmus és a szocializmus gazdasági alaptörvényének kérdése. 38—42. old.

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 10., 11. fejezet és 12. fejezet 4. és 5. pont. 337—362. és 379—399. old.; *vagy* Szikra 1955. 294—315. és 329—346. old.

Marx. Bérmunka és tőke. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 4. szám. Szikra 1948. I., II. és III. pont. 15—29. old.; *vagy Marx—Engels.* Válogatott művek. I. köt. Szikra 1949. 56—70. old.

Engels. Kivonat a »Tőke« első kötetének I—IV. szakaszából. (*Marx—Engels.* A »Tőke« első kötetéről. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 64—66. szám. Szikra 1950. 56—94. old.)

A konferencia fő kérdései:

1. Az értéktöbblet-termelés folyamata. Az értéktöbblet fogalma.

2. Az állandó és a változó tőke és szerepük az értéktöbblet termelésében.

3. A kapitalizmus gazdasági alaptörvénye.

---

* A hallgatók számára *Marx.* A tőke. 1. köt. 6. fejezet nem kötelező irodalom.

A MUNKABÉR.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. A munkaerő ára. A munkabér lényege. A munkabér, mint a munkaerő értékének és árának megváltoztatott formája. A munkabér formái: az időbér, a darabbér. Az izzasztó munkabér-rendszerek és hatásuk a munkásosztály helyzetére. Névleges bér és reálbér. A reálbér csökkenése a kapitalizmus fejlődésével. A női és a gyermekmunkások bére. A mezőgazdasági proletariátus bére, Természetbeni és pénzbeni munkabér. Gyári boltok. A munkásarisztokrácia kiváltságos helyzete. A munkabérben mutatkozó nemzeti különbségek.

2. A munkásosztály harca a munkabér emeléséért. A munkabér alsó és felső határa. A marxizmus-leninizmus a munkásosztály gazdasági és politikai harcáról. A kommunista pártok és a szakszervezetek szerepe a munkásosztály gazdasági és politikai harcában. A jobboldali szocialista vezérek és a reakciós szakszervezeti vezetők áruló szerepe a munkásmozgalomban.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. VIII. fejezet, 131—146. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 17., 18. és 19. fejezet, 577—602. old.; *vagy* Szikra 1955. 496—517. old.

Lenin. A sztrájkokról. (*Lenin* Művei. 4. köt. Szikra 1953. 319—329. old.)

Javasolt irodalom:

Marx. Bérmunka és tőke. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 4. szám. Szikra 1948. IV—V. fejezet. 29—41. old.; *vagy Marx—Engels.* Válogatott művek. I. köt. Szikra 1949, 70—82. old.

A konferencia fő kérdései:

1. A munkabér lényege a kapitalizmusban.

2. A munkabér formái; névleges bér és reálbér.

3. A munkásosztály harca a munkabér emeléséért a kapitalizmusban.

A TŐKEFELHALMOZÁS ÉS A PROLETARIÁTUS ELNYOMORODÁSA.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. A termelés és újratermelés. Tőkés egyszerű újratermelés. A társadalom anyagi létfeltételeinek és a tőkés termelési viszonyoknak újratermelése. Az egyszerű újratermelés, mint a bővített újratermelés alkotórésze. A tőkés bővített újratermelés. Tőkefelhalmozás. Az értéktöbblet a tőkés felhalmozás forrása. Az értéktöbblet kisajtolása a tőkés termelés célja. A tőkefelhalmozás a bővített újratermelés forrása. A tőke szerves összetétele. A tőke szerves összetételének növekedése a kapitalizmus fejlődésével és hatása a dolgozók helyzetére. A tőke koncentrációja és centralizációja. A nagyüzemi termelés döntő előnyei a kisüzemi termeléssel szemben.

2. A tőkefelhalmozás és az ipari tartaléksereg létrejötte. A tőkefelhalmozás és a munkaerő iránti kereslet viszonylagos csökkenése. A tőkés népesedési törvény. A viszonylagos túlnépesedés három formája. Malthus reakciós elméletének bírálata. Az agrártúlnépesedés.

3. A tőkés felhalmozás általános törvénye. A proletariátus viszonylagos és abszolút elnyomorodása. A proletariátus viszonylagos elnyomorodásának megnyilvánulási formái. A burzsoá állam szerepe a dolgozók elnyomorodásának fokozásában. A munkásosztály és a dolgozó parasztság helyzetének rohamos rosszabbodása a második világháború után a tőkés országokban. A munkásosztály és a dolgozó parasztság helyzete a kapitalista Magyarországon.

A tőkés termelési mód alapvető ellentmondása.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. IX. fejezet, 146—160. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 21. fejezet., 22. fejezet 1. pont., 23. fejezet 1., 2., 3. és 4. pont., 24. fejezet 7. pont, 610—634., 661—702. és 822—825. old.; *vagy* Szikra 1955. 524—544., 567—601. és 703—706. old.*

Lenin. Marx Károly. Tőkefelhalmozás., A tőkés felhalmozás történelmi tendenciája. (*Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951, 52—54. old.; *vagy Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 25—27. old.)

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 22. fejezet 2., 3., 4. és 5. pont., 23. fejezet 5. pont. 634—661. és 702—771. old.; vagy Szikra 1955. 545—567. és 602—660. old.

A konferencia fő kérdései:

1. Az egyszerű és a bővített újratermelés.

2. A tőke szerves összetétele. A tőke szerves összetétele növekedésének hatása a munkásosztály helyzetére.

3. A tőkés felhalmozás általános törvénye.

* A hallgatók számára ***Marx.* A tőke, 1. köt. 23. fejezet 1., 2., 3. és 4. pont nem kötelező irodalom.**

A TŐKE KÖRFORGÁSA ÉS MEGTÉRÜLÉSE.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. A tőke körforgása. A tőke mozgásának három szakasza. Az ipari tőke három formája: a pénztőke, a termelőtőke és az árutőke. Az ipari tőke mint a tőke három körforgási formájának egysége.

2. A tőke megtérülése. A megtérülési idő és alkotó részei. A termelési idő és a munkaperiódus. A forgalmi idő. Állótőke és forgótőke. Az állótőke fizikai és morális elkopása. Amortizáció. Az értéktöbblet évi rátája. A tőkemegtérülés gyorsulását befolyásoló tényezők. A tőkemegtérülés gyorsulásának hatása az értéktöbblet tömegére és évi rátájára.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. X. fejezet, 160—168. old.

Marx. A tőke. 2. köt. Szikra 1953. 1., 12., 13. és 14. fejezet. 31—66. és 230—258. old.*

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 2. köt. Szikra 1953. 4., 5., 6., 7., 8. fejezet 1. pont. 103—170. old.

A konferencia fő kérdései:

1. A tőke mozgásának három szaka.
2. A megtérülési idő és alkotó részei.
3. A tőkemegtérülés gyorsulását befolyásoló tényezők.

* A hallgatók számára *Marx*, A tőke, 2. köt. 12., 13. és 14. fejezet nem kötelező irodalom.

AZ ÁTLAGPROFIT ÉS A TERMELÉSI ÁR. A KERESKEDELEM, A HITEL ÉS A PÉNZFORGALOM A KAPITALIZMUSBAN.

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

I.

1. **A tőkés termelési költségek és a profit. A profit mint az értéktöbblet átalakult formája.** A profit a tőkés termelés célja és hajtóereje. Profitráta és értéktöbbletráta. A profitrátát befolyásoló tényezők: az értéktöbblet rátája; a tőke szerves összetétele és a tőke megtérülésének gyorsasága. Termelési költségek és profit — a munkásosztály kizsákmányolását leplező kategóriák.

2. Az átlagprofitráta kialakulása és az áru értékének átalakulása termelési árrá. A termelési ágon belüli konkurrencia, és a piaci érték kialakulása. A tőke szerves összetételének különbözősége az egyes termelési ágakban, és különbségek a profitrátában. A termelési ágak közötti konkurrencia. Az átlagprofitráta kialakulásának folyamata. A termelési ár, mint az érték módosult formája.

Az átlagprofitról szóló marxi tanítás jelentősége a proletariátus osztályharca szempontjából.

3. A tőke szerves összetételenek növekedése, a tőkemegtérülés lassulása. A profitráta csökkenő tendenciájának törvénye és a kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződése. Az átlagprofitráta csökkenése ellen ható tényezők.

II.

1. A kereskedelmi tőke mint az ipari tőke történelmi elődje. A kereskedelmi tőke mint az ipari tőke elkülönült része. A kereskedelmi haszon és forrásai.

A kereskedelmi haszon mint az értéktöbblet része. A kereskedelemben foglalkoztatott munkások és alkalmazottak kizsákmányolása. A kisárutermelők és fogyasztók kizsákmányolása a kereskedelmi tőke által a kapitalizmusban.

A forgalmi költségek. A tiszta forgalmi költségek növekedése a kapitalizmusban.

2. A tőkés kereskedelem formái. A nagykereskedelem és a kiskereskedelem. Az árutőzsde. A külkereskedelem. A kereskedelmi mérleg. A szabad kereskedelem és a protekcionizmus politikája a monopóliumok előtti kapitalizmus szakaszában. A kereskedelmi tőke szerepe a kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződésében.

3. A kölcsöntőke mint az ipari tőke elkülönült része. A kölcsöntőke lényege. A kamat az értéktöbblet egy része. A tőke mint tulajdon és a tőke mint funkció. A profit eloszlása kamatra- és vállalkozói nyereségre. A kamatláb és ennek csökkenő tendenciája.

4. A tőkés hitel formái. Kereskedelmi hitel. A váltó. Bankhitel. A bankok és műveleteik. A banktőke és a bankprofit. A csekk. A hitel fejlődése kiélezi a kapitalizmus ellentmondásait.

5. A részvénytársaságok. A részvény, az osztalék és a részvényárfolyam. Az alapítói haszon. Fiktív tőke. Az értéktőzsde. A tőke »demokratizálódási elméletének« bírálata. A tőkés országok pénzforgalma. A bankjegy és a papírpénz. Az infláció.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. XI., XII. fejezet. 168—195. old.

Marx. A tőke. 3. köt. Szikra 1951. 8., 9. és 16. fejezet. 177—208. és 307—321. old.*

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 3. köt. Szikra 1951. 1., 2., 21. fejezet. 55—77., 381—401. old.

* A hallgatók számára *Marx*, A tőke, 3. köt. 16. fejezet nem kötelező irodalom.

Marx — Engelshez. (*Marx—Engels.* A »Tőke« első kötetéről. A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 64—66. szám. Szikra 1950. 113—118. old.; *vagy Marx—Engels.* Válogatott levelek. Szikra 1950. 236—241. old.)

Lenin. Marx Károly. Az átlagprofitráta. (*Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 54—55. old.; *vagy Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 26—28. old.)

A konferencia fő kérdései:

1. Az átlagprofitráta kialakulásának folyamata.
2. A profitráta csökkenő tendenciájának törvénye.
3. A kereskedelmi haszon és forrásai.
4. A profit eloszlása kamatra és vállalkozói haszonra.

A FÖLDJÁRADÉK. AZ AGRÁRVISZONYOK A KAPITALIZMUSBAN

(Feldolgozási idő: 3 hét.)

1. A mezőgazdaság tőkés rendszere és a föld magántulajdona. A kapitalizmus fejlődésének két fő útja a mezőgazdaságban. A haszonbér és a járadék. A földjáradék mint az értéktöbblet része a kapitalizmusban.

A különbözeti földjáradék. A földön folyó tőkés gazdálkodás monopóliuma. A különbözeti járadék két formája: az I. számú és a II. számú különbözeti földjáradék. A belterjes földművelés és a II. számú különbözeti földjáradék növekedése. Az úgynevezett »csökkenő földhozadék törvényének« bírálata.

Az abszolút földjáradék. A föld magántulajdon monopóliuma. A monopoljáradék. A föld ára mint tőkésített járadék. A föld árának növekedése a kapitalizmus fejlődésével. A járadék a kitermelőiparban. A telekjáradék.

Földjáradék a kisparaszti gazdaságban.

2. Nagyüzemi és kisüzemi termelés a mezőgazdaságban. A nagyüzemi mezőgazdasági termelés fölénye a kisüzemhez képest. A mezőgazdaság fejlődésének sajátosságai a kapitalizmusban. A parasztság differenciálódásának fokozódása. A jelzáloghitel. A kisparaszti gazdaság szilárdságáról szóló »elmélet« bírálata.

3. A város és a falu közti ellentét elmélyülése a kapitalizmusban. A mezőgazdaság termelőerőinek elmaradása az ipar mögött. A földmagántulajdon és a földjáradék mint a tőkés mezőgazdaság fejlődését akadályozó tényezők. A város és a falu közötti ellentét gazdasági alapja. A parasztság elnyomorodása és proletarizálódása a tőkés országokban. Az osztályharc falun.

4. A marxizmus-leninizmus a föld nacionalizálásáról a burzsoá demokratikus és a szocialista forradalom viszonyai között.

Lenin a kommunista pártok agrárprogramjáról. Agrárviszonyok a kapitalista Magyarországon; a dolgozó parasztság kizsákmányolása.

Irodalom

Kötelező irodalom:

Politikai gazdaságtan tankönyv. Szikra 1955. XIII. fejezet 195—212. old.

Marx. A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 13. fejezet 10. pont, 545—548. old.; *vagy* Szikra 1955. 469—471. old.*

Marx. A tőke. 3. köt. Szikra 1951. 38. és 45. fejezet. 703—711. és 812—838. old.**

Lenin. Az agrárkérdés és a »Marx-kritikusok«. II. fejezet. (*Lenin* Művei. 5. köt. Szikra 1953. 116—127. old.)

Lenin. Marx Károly. A kapitalizmus fejlődéséről a mezőgazdaságban. (*Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 57—60. old.; *vagy Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 30—33. old.)

Sztálin. A leninizmus alapjairól. V. A parasztkérdés. (*Sztálin* Művei. 6. köt. 135—151. old.; *vagy Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1951. 51—62. old.; *vagy* Szikra 1952. 51—62. old.; *vagy* Szikra 1953. 49—60. old.)

Javasolt irodalom:

Marx. A tőke. 3. köt. Szikra 1951. 47. fejezet 5. pont. 870—881. old.

Lenin. A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. Szikra 1949. II. fejezet XIII. pont., III. fejezet IX., X. pont. 163—178. és 229—244. old.

Lenin. Az agrárkérdés és a »Marx-kritikusok«. I. fejezet. (*Lenin* Művei. 5. köt. Szikra 1953. 104—116. old.)

---

* Ez az irodalom a hallgatók számára nem kötelező.

** A hallgatók számára *Marx.* A tőke. 3. köt. 45. fejezet nem kötelező irodalom.

Lenin. Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezete. (*Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 146—159. old.; *vagy Lenin.* Válogatott művek. II. köt. Szikra 1949. 769—780. old.; *vagy* Szikra 1954. 760—771. old.)

A konferencia fő kérdései:

1. A kapitalizmus fejlődésének két útja a mezőgazdaságban.
2. A különbözeti földjáradék.
3. Az abszolút földjáradék.
4. A nagyüzemi termelés fölénye a kisüzemmel szemben.

TARTALOM

Bevezetés — — — — — — — — — — — — — — 5
A konferenciák időbeosztása — — — — — — — — — 8
A politikai gazdaságtan tárgya — — — — — — — — 9
A kapitalizmus előtti termelési módok — — — — — — 11
Árutermelés. Áru és pénz — — — — — — — — — — 14
Az egyszerű tőkés kooperáció és a manufaktúra. A kapitalizmus gépi időszaka — — — — — — — — — — — — 16
A tőke és az értéktöbblet. A kapitalizmus gazdasági alaptörvénye 18
A munkabér — — — — — — — — — — — — — 20
A tőkefelhalmozás és a proletariátus elnyomorodása — — — — 22
A tőke körforgása és megtérülése — — — — — — — — 24
Az átlagprofit és a termelési ár. A kereskedelem, a hitel és a pénzforgalom a kapitalizmusban — — — — — — — — — 25
A földjáradék. Az agrárviszonyok a kapitalizmusban — — — — 28

MARX:

A TŐKE

Első kötet. Harmadik kiadás.
Most jelent meg teljesen átdolgozott új fordításban.

824 oldal 32.— Ft Szikra

ENGELS:

A MUNKÁSOSZTÁLY HELYZETE ANGLIÁBAN

Engelsnek ez az ifjúkori munkája az angol proletariátus helyzetének hiteles leírása. Engels volt az első, aki megmondotta, hogy a proletariátus nemcsak szenvedő osztály, hanem gazdasági helyzeténél fogva az egyetlen olyan osztály, amely képes megszüntetni a kizsákmányolás minden formáját. Ez a harc rávezeti a munkásokat annak felismerésére, hogy a szocializmuson kívül nincs más kivezető út számukra. A könyv megrázó vádirat a burzsoázia és a kapitalizmus ellen. Kiemelkedő szerepet játszott a tudományos szocializmus megteremtésében és a proletariátus forradalmi harcának fejlesztésében.

382 oldal. Félvászonkötésben 17.— Ft,
egészvászonkötésben 22.— Ft. Szikra

1-553815. Athenaeum (F. v. Soproni Béla)

1,50 Ft